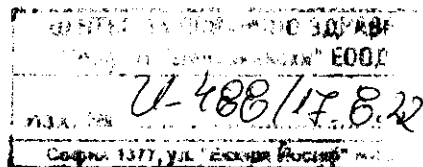

ЦЕНТЪР ЗА ПСИХИЧНО ЗДРАВЕ
ПРОФ. Н. ШИПКОВЕНСКИ

ПОСЪВЕТНИЦА ЗА ПСИХИЧНО ЗДРАВЕ

1377 София, ул. "Екзарх Йосиф" № 59; тел. 02/981 6061; факс 981 8166
e-mail: cpz_ns@abv.bg; www.cpz-ns.com

КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД

Вх. № 299 К/1
Дата 17.08.22

До
Конституционния съд на Република България
конституционно дело № 14/2022 г. по описа на
Конституционния съд

СТАНОВИЩЕ
по предмета на делото

От
Център за психично здраве „Проф. Н.
Шипковенски“ ЕООД с ЕИК 121696971, с
адрес: гр. София, пощ. код 1000, р-н Оборище,
ул. "Екзарх Йосиф" № 59, представлявано от
д-р Ана Димитрова Попова – управител

Правно основание: чл. 20а, ал. 2 от ПОДКС

УВАЖАЕМА ГОСПОЖО ПРЕДСЕДАТЕЛ НА КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД,
УВАЖАЕМИ КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

В изпълнение на дадената ни от съда с определението от 19.07.2022 г. във фазата по допустимост възможност за становище от лечебното заведение Център за психично здраве „Проф. Н. Шипковенски“ по предмета на делото, в определения от съда срок представяме на Вашето внимание следното становище на лечебното заведение по предмета на делото, очертан в съдебното определение от 19.07.2022 г.:

Споделяме мотивите и доводите на Конституционния съд в Решение № 13 от 05.10.2021 г. по конституционно дело № 12 от 2021 г., което е постановено по близък, но все пак различен по същество правен казус. Поради това, молим Конституционния съд да вземе предвид следните доводи на ръководителя и екипа на лечебното заведение Център за психично здраве „Проф. Н. Шипковенски“, призовано да прилага Раздел II на Глава пета на Закона за здравето, регулиращ задължителното лечение, много често – в ежеседмичната му лечебна дейност.

Най-съществените отлики на производството по чл. 156 и следв. от Закона за здравето (ЗЗ) спрямо производството по чл. 64 от НПК са според нас две:

На първо място, че основната цел на процедурите по Раздел II на Глава пета на ЗЗ е да бъде помогнато за подобряване на здравето на физическото лице, чието задължително настаняване е поискано от оправомощено лице по чл. 157 от ЗЗ, защото по преценка на прокурор или на медицински специалист – лекар със специалност Психиатрия, това физическо лице има нужда от медицинско лечение. Цел на процедурите – наред с основната да бъде помогнато на физическото лице, нуждаещо се

от лечение, е и да бъде осигурен общественият интерес, който е заплашен от обстоятелствата, посочени в чл. 155 от ЗЗ. Т.е. основната цел на процедурите за постановяване на задължително лечение по Глава пета от ЗЗ не е цел по чл. 1, ал. 1 от НПК, а е да бъде оказана медицинска помощ на лице, когато то се нуждае от такава (преценено според правовия ред), но не е съгласно да се подложи на лечение и е налице риск за това лице или за обществото – защото поради заболяването си лицето може да извърши престъпление, или то представлява опасност за близките му, за околните, за обществото или се застрашава сериозно здравето им (чл. 155 от ЗЗ).

Втората основна отлика на процесното съдебно производство по ЗЗ спрямо производството по чл. 64 от НПК, е че за разлика от производството по чл. 64 от НПК, производството по чл. 156 и след от ЗЗ е двуфазно. Според уредбата в чл. 155 и следв. от ЗЗ могат да бъдат открити две фази в съдебното производство, всяка от които има различна непосредствена цел и резултат, но не само това, а и още нещо: участниците в съдебния процес при всяка от двете фази са различни. Първата фаза на производството е о.с.з. по чл. 158, ал. 2 от ЗЗ, в която съдът решава въпроса по чл. 159, ал. 1 от ЗЗ и останалите свързани въпроси, според ал. 2 до 4 на същия член. Съдът решава дали за лицето, за което се иска задължително лечение да бъде назначена съдебно-психиатрична експертиза, или да прекрати делото при предпоставките по ал. 4 на чл. 159 от ЗЗ. В първата фаза, т.е. в о.с.з. по чл. 159, ал. 1 от ЗЗ, участниците в съдебния процес са посочените в чл. 158, ал. 4 от ЗЗ. Един от тях е психиатър, който според трайната съдебна практика участва в тази фаза на процеса не като вещо лице, а като страна по делото – особено за случаите по втората от двете хипотези по чл. 157 от ЗЗ – когато искането за задължително лечение е от ръководител на лечебно заведение. Тогава психиатърът е представител на лечебното заведение, което е призвано от закона да обоснове пред съда дали и защо счита, че са налице предпоставките по чл. 155 и 157 от ЗЗ. А втората фаза е съдебното заседание по чл. 162 от ЗЗ, в което съдът се произнася по необходимостта от задължително настаняване за лечение. В него участва един или повече лекари психиатри и други специалист, но вече като вещи лица, изготвили експертно заключение по чл. 149 от НПК и явяващи се пред съда за разпит по него. НПК предвижда в чл. 149, ал. 8, че разпит на вещо лице може да се извърши и чрез видеоконференция или телефонна конференция, когато това се налага от обстоятелствата по делото. Наред с това, чл. 162, ал. 2 от ЗЗ предвижда, че съдът е оправомощен да определи и формата на лечението – стационарно лечение или амбулаторно. От съществено значение при определено амбулаторно лечение е, че при него не се ограничава правото на свободно придвижване на лицето, а то само трябва да се явява на съответните прегледи и да се лекува.

Считаме, че горепосочените отлики трябва да бъдат взети предвид от Конституционния съд по настоящото дело, защото в настоящия случай – относно процедурите по чл. 156 и следв. от ЗЗ се касае не за лице, за което се предявява, че е извършило общественоопасно деяние, а се касае за лице, за което се предявява, че е болно и е във висок риск за себе си и за околните, и се нуждае от медицинско лечение, за да бъде подобро здравословното му състояние, когато то не желае да даде съгласие по чл. 87 от ЗЗ – за извършване на медицински дейности. Т.е. процедурите по Глава пета на ЗЗ са най-вече с цел да бъде помогнато на лицето с оглед неговото здравословно състояние и риска, в който се намира.

Следователно, от гледна точка на правния ред и основните му принципи, възниква въпросът, кое благо на човека в случая е по-значимо за него и за правото. И поради това защитата на това право – по-значимото от двете, трябва да има приоритет в нормативната уредба над защитата на другото от тях – по-малко значимото право: Дали правото по чл. 52, ал. 3 от Конституцията, или правата по чл. 30, ал. 1 или по чл. 32, ал. 1 от нея. **Считаме, че правото на закрила на здравето на човека (от което зависи животът му според природните закони, съответно и правото му на живот) е по-значимо за него и би следвало да има приоритет пред закрилата на неговата свобода и личен живот,**

които може да бъдат временно и пропорционално ограничавани и принудително, когато и доколкото това се налага и е неизбежно и необходимо за осигуряване на закрилата на здравето на човека.

Във връзка с изложеното по-горе, считаме, че разпоредбата на чл. 158, ал. 5 от ЗЗ, за която е допуснато искане за преценка за конституционосъобразност, следва да бъде преценена от Конституционния съд дори с още по-голямо внимание и отговорност и с оглед съществените специфики и отлики на производствата по ЗЗ и най-вече с оглед основната им общественополезна цел. Цел, която е скрепена и в чл. 52, ал. 4 от Конституцията.

Считаме, че следва да бъде изследван и преценен от компетентния съд и въпросът и в двете открити съдебни заседания – по чл. 158 и по чл. 160 от ЗЗ, ли е противоконституционно лицето, чието настаняване се иска, както и вещото лице, назначено да даде експертно мнение, да участват в делото и чрез видеоконференция. Според нас, с оглед изложените тук доводи, не е противоконституционно. Съответно процесното искане е неоснователно.

Считаме, че разпоредбата на чл. 158, ал. 5, изр. трето от ЗЗ е логична, полезна и явно необходима още и по следните съображения:

Целта на разпоредбата е предпазване от една страна от заразяване при контакт в съдебните зали и коридори, както на предложените за лечение лица, така и на други пациенти в болничните заведения, които могат да бъдат заразени впоследствие. Същото важи и при явяване на съдебния състав, прокурор и адвокат-защитник, понякога и свидетели в лечебното заведение за провеждане на изнесено съдебно заседание. С не по-малко значимост е фактът, че често психично болните пациенти (лицата, за които се иска задължително лечение) са с компрометиран имунитет, поради negliжиране грижите за здравето, гладуване, ниска хигиена и множество съпътстващи хронични заболявания, т.е. те са група с висок риск.

От друга страна често провеждането на видеоконферентни връзки в о.с.з. се налага поради невъзможност за явяване в съда на психично болните лица, поради здравословното им състояние – в хипотезата по изречение второ на чл. 158, ал. 5 от ЗЗ. За тези случаи е от съществено значение и следното: Исканията до съда за настаняване на задължително лечение се изпращат преди изтичане на 24-часов период от довеждането на лицето в лечебното заведение. Делата по закона за здравето се насрочват незабавно, обикновено в рамките на 48 часа след получаване на искането. Задължително лечение се иска обикновено за лица в остри психиатрични състояния – с дезорганизирано и болестно мотивирано поведение, включващо липса на критичност към състоянието, агресия, автоагресия и много висок риск от опасно за собственото им здраве и здравето на околните поведение. Овладяването на остри психиатрични състояния изисква време доста по-продължително от 48 или 72 часа - обикновено от 1 до 3 седмици. Поради това, транспортирането/довеждането до/пред съда (фактическото явяване) на такива лица, в този остър период от боледуването им, често е с изключително много висок риск както за самите тях, така и за околните, включително придружаващия ги медицински персонал или органи на съдебната власт. Но не само, а и на другите присъстващи лица пред и в съдебната зала. Практиката съдържа множество доказателства за посочения много висок риск: агресия от болните лица към други лица, опити за самоубийство или самоувреждане от болните лица, нараняване на присъстващите в близост до тях лица в съдебната зала или в сградата на съда. Налице са случаи на болни лица, които при транспортирането им до и в съда – са се хвърлили от прозореца на съда от висок етаж, или излезли от болничната линейка на улицата и хвърлили се пред движещ се пред тях много наблизо трамвай.

На практика освен довеждането със специализиран транспорт, няма други условия, които да различават явяването на такива лица в сградите на съда – те се придвижват до сградата на съда и вътре в нея от придружаващия ги медицински

персонал, няма специални помещения за настаняване до започването на делото, болните изчакват началото на съдебното заседание пред съдебната зала заедно с останалите граждани (понякога предходните дела се бавят дълго и чакането е дълго) и предвид особеното им здравословно състояние, тези лица често са обект на присмех и унизително отношение. Това е абсолютно неприемливо, нетърпимо и недопустимо.

Съществува възможност за явяване на съдебните състави на място в болничното заведение за провеждане на изнесени съдебни заседания, но предвид сериозната натовареност на съда въвеждането на възможността за видеоконференция в Закона за здравето значително подобри работата със съда в последните две години.

Възможността за явяване на психично болни лица за участие в съдебните заседания по Закона за здравето по видеоконферентна връзка допринася за съхраняване на достойнството им, за минимизиране на риска от инциденти и заразяване дори и извън условия на пандемия или епидемии, както и за предотвратяване на здравния риск.

Дата: 17.08.2022 г.

С почит и уважение:

Управител на ЦСЗ „Проф. Н. Шипковенски“ ЕООД
д-р Ана Попова